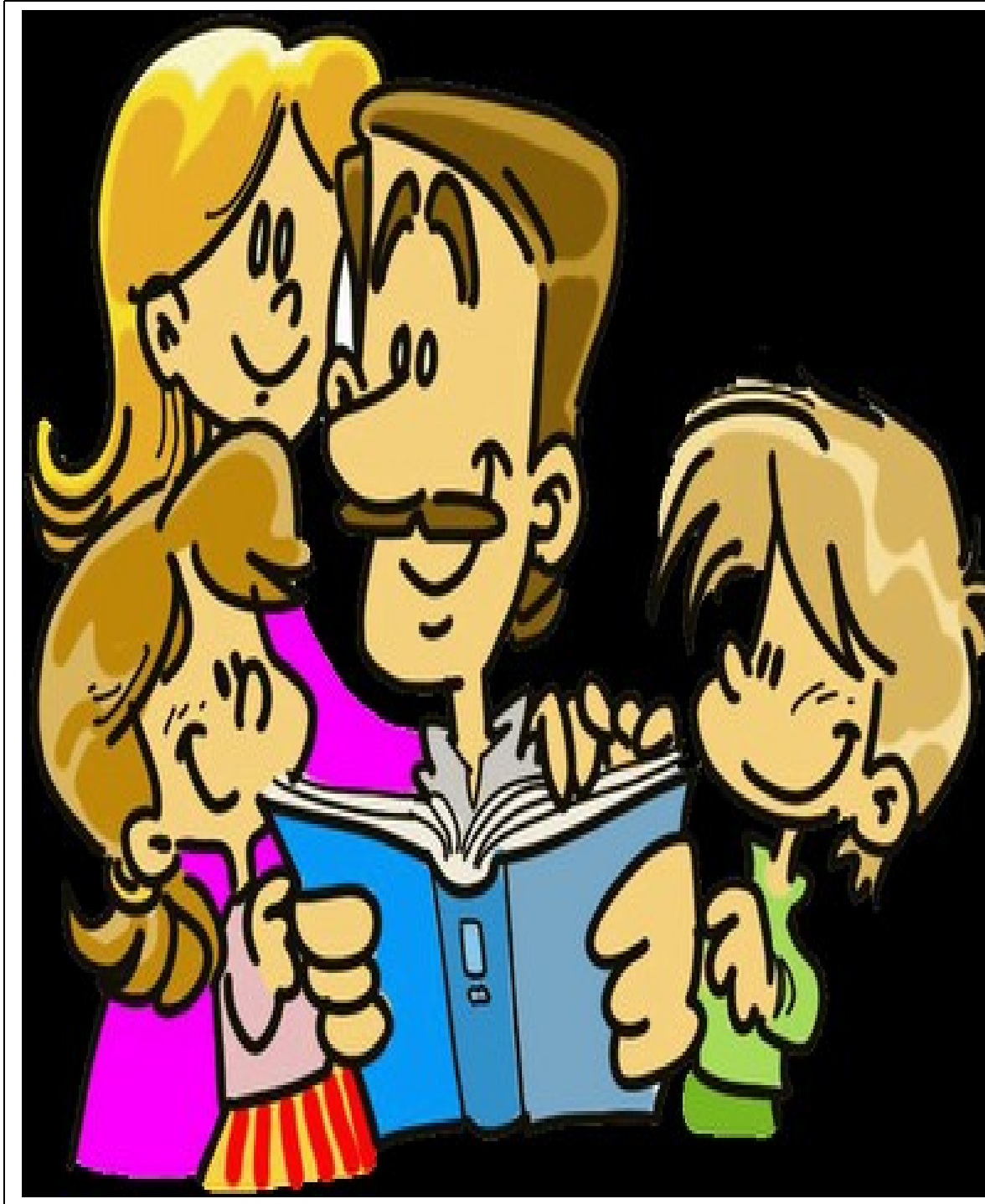
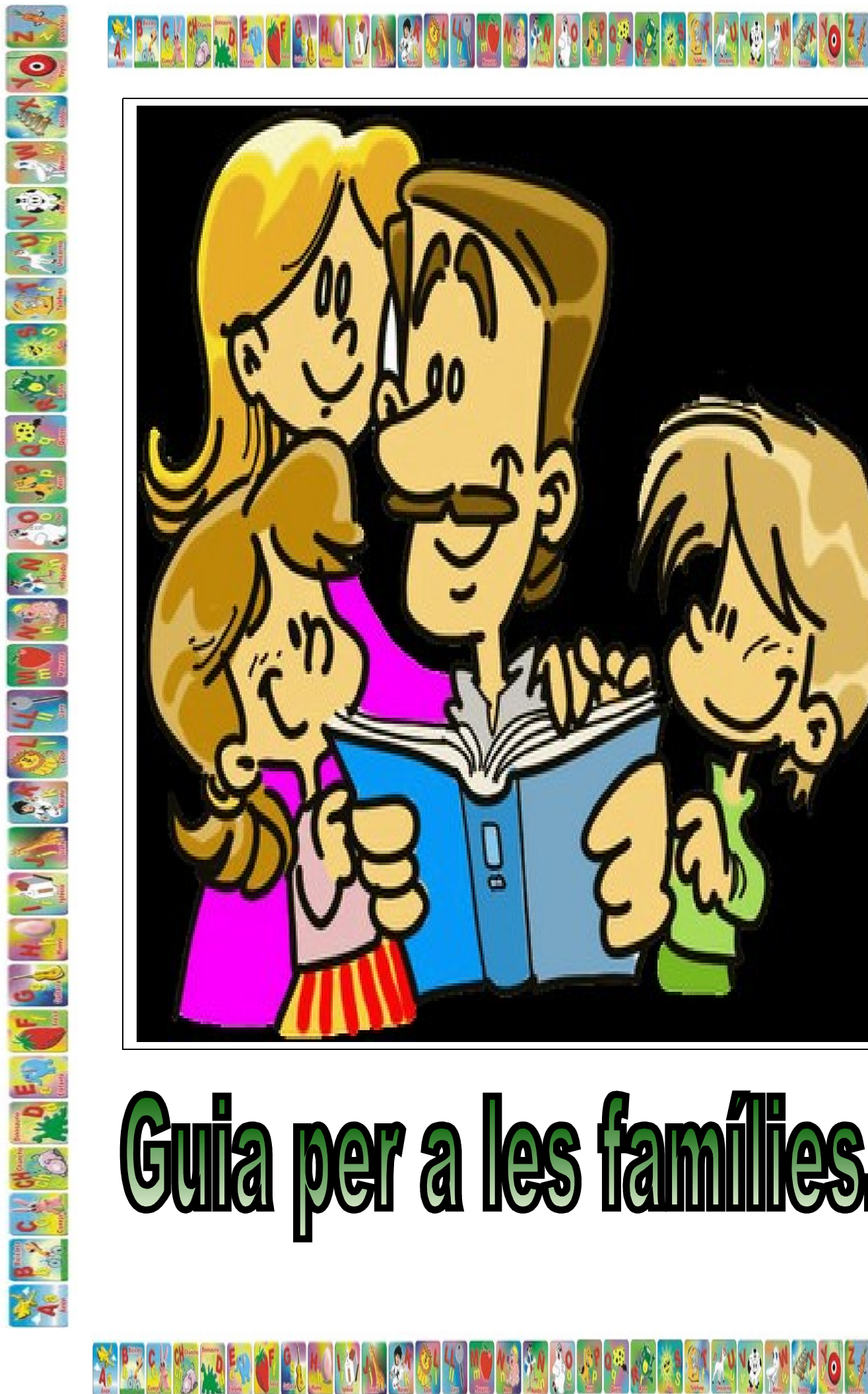

Guia per a les famílies.

ÍNDEX.

1. Què és la dislèxia?	3-8
1.1. Definició de dislèxia.....	3-5
1.2. Causes de la dislèxia.....	5
1.3. Conseqüències de la dislèxia.....	5-6
1.4. Tipus de dislèxia	6-8
1.5. Patologies associades.....	8
2. Pautes a donar a la família.....	8-12
2.1. El paper dels pares en el tractament de la dislèxia	8-10
2.2. El paper de la família.....	10-12

1. QUÉ ES LA DISLEXIA.

1.1. Definició de dislèxia.

La dislèxia s'inclou dintre d'una àmplia classificació, la de les dificultats específiques de l'aprenentatge (DEA) definides com un "Desordre en un o més dels processos bàsics que involucren la comprensió oral i escrit del llenguatge". Els problemes que poden observar-se a l'escola es concreten en diferents àrees: pensament, parla, lectura, escriptura, deletrejar o dificultat per a manejar signes matemàtics. Es dona en nens i nenes amb un desenvolupament cognitiu o intel·ligència normal o alta, que no pateixin alteracions sensorials perceptibles i que han rebut una instrucció adequada.

És un important factor d'abandonament de l'escola i la més freqüent de les dificultats en la lectura i l'aprenentatge, doncs és un trastorn que afecta bàsicament a l'aprenentatge de la lectura però que es manifesta també en l'escriptura. Els nens i nenes amb dislèxia constitueixen el 80% dels diagnòstics de trastorns de l'aprenentatge, situant-se la prevalença al voltant del 2-8% dels nens escolaritzats. Hi ha un major percentatge entre els nens que les nenes, i és bastant habitual que comptin amb antecedents familiars, tot i que aquests familiars no sempre hagin estat diagnosticats.

Sol estar associada al trastorn del càlcul i de l'expressió escrita, essent relativament estrany trobar algun d'aquests trastorns en absència d'aquesta. També són freqüents en els nens i nenes que la pateixen els problemes d'atenció, que poden acompanyar-se d'impulsivitat.

Els nens i nenes amb dislèxia és corrent que tinguin antecedents de trastorn de la parla i el llenguatge, acompanyats de fracàs escolar, de falta d'assistència a l'escola i de problemes d'adaptació social. Durant el període escolar solen també presentar problemes emocionals i de conducta.

Si entenem la Dislèxia com una dificultat que es manifesta durant l'aprenentatge del codi fonològic, pot deduir-se que existiran manifestacions ben aviat de la mateixa. No obstant, un dels problemes amb el que ens trobem és que la Dislèxia no es pot diagnosticar fehacientment abans de determinada edat, en la qual

comença a poder constatar-se un retard evident en l'adquisició de les habilitats del llenguatge escrit, respecte als companys de classe.

La complexitat del funcionament cognitiu en els nens amb dificultats específiques de l'aprenentatge es poden apreciar solament en un context multivariat: els problemes no es limiten al treball escolar sinó que formen part de la seva manera de ser, ja que influencien en totes les seves relacions socials, tan importants en qualsevol societat, i més, en les desenvolupades com la nostra, en la que part fonamental de la cultura i maneres de viure es transmeten mitjançant el llenguatge escrit. Un nen amb DEA sol ser considerat un nen poc intel·ligent, la qual cosa és un error, perquè la seva capacitat intel·lectual és igual o superior a la mitjana.

Concretant una mica més, s'han de definir les principals variants de la dislèxia, per saber de què estem parlant:

1.1.1. La dislèxia pròpiament dita: La dislèxia, com ja s'ha dit, és una dificultat d'aprenentatge que es manifesta en dificultats d'accés al lèxic, i pot estar causada per una combinació de dèficit en el processament fonològic, auditiu, i/o visual. Així mateix, es sol acompanyar de problemes relacionats amb un funcionament deficient de la memòria de treball, deficiències en el coneixement sintàctic, i problemes de velocitat de processament.

Els i les alumnes que pateixen aquest problema manifesten dificultats tant de precisió com de velocitat lectora. Per evitar-los, han d'esforçar-se i centrar la seva atenció en les operacions cognitives més mecàniques de la lectura, com la descodificació de lletres i paraules. Això les limita en la quantitat de recursos cognitius que poden utilitzar per a realitzar una lectura comprensiva del nivell que s'exigeix a l'escola. A més, la seva escriptura també pot veure's afectada, presentant un elevat número d'errors ortogràfics.

Al marge de la dislèxia, però molt relacionat amb ella, també poden presentar-se problemes específics de la comprensió lectora, el que serien els anomenats hiperlèxics. En aquests casos, tot i que els lectors són capaços de realitzar una lectura fluida, no aprenen del que llegeixen. Tampoc són capaços de comprendre un text més enllà d'una interpretació literal del mateix; en altres paraules, els costa realitzar inferències i treure conclusions del text.

1.1.2. La disgrafia: es defineix com una dificultat específica per a aprendre a escriure correctament. Pot referir-se a problemes per a recuperar la forma ortogràfica de les paraules, o a dificultats per a escriure amb una cal·ligrafia llegible. En el primer cas estaríem davant d'una disgrafia dislèxica, i en el segon davant una digrafia cal·ligràfica.

Un altre tipus de problemes es refereixen a dificultats per a redactar adequadament, resultant textos mal organitzats i difícils d'entendre.

1.1.3. La discalcúlia: es refereix a una alteració de la capacitat per al càlcul i, en el sentit més ampli, s'utilitza per a referir-se a qualsevol alteració de l'ús dels números. En canvi, les dificultats per a l'aprenentatge de les matemàtiques inclouen altres àrees problemàtiques, tals com la utilització del llenguatge matemàtic, l'ús de gràfiques, la interpretació adequada de l'enunciat d'un problema, o l'ús de conceptes de geometria.

1.2. Causes de la dislèxia.

Avui es reconeix que aquesta és una condició congènita i evolutiva, i tot i que les causes no estan plenament confirmades, es sap que el seu efecte és crear certes anormalitats neurològiques en el cervell (les neurones estan col·locades de manera no molt ordenada). També s'ha pogut comprovar que els dislèctics no utilitzen les mateixes parts del cervell que els no dislèctics. Els nens i les nenes neixen amb dislèxia, però la simptomatologia comença a manifestar-se quan entra a l'escola; la majoria dels especialistes estableixen la classificació després dels set o vuit anys, quan es suposa que ha adquirit la lectura sens dubte.

La falta de consciència fonemàtica és una important arrel dels fracassos lectors. Els nens i les nenes amb escassa consciència fonològica són incapaços de distingir i manipular sons de paraules o síl·labes quan es parla; a més, aquests nens i nenes trobaran gran dificultat quan es tracten de relacionar lletres i sons que representen paraules i quan tenen que pronunciar pseudoparaules.

1.3. Conseqüències de la dislèxia.

Els anomenats "efectes col·laterals" són molt variats, però es poden observar generalment:

- Desinterès per l'estudi, especialment quan es dóna en un entorn familiar i/o escolar poc estimulants.
- Qualificacions escolars baixes.
- Amb freqüència són marginats del grup i arriben a ser considerats (i considerar-se a ells ameixos) com a nens amb retard intel·lectual.
- La posició de la família, i amb força freqüència dels professors, és creure que el nen té un retard evolutiu (o intel·lectual en casos extrems) o bé, el més freqüent, és un vago, el que se li recrimina contínuament; això té conseqüències funestes per a la personalitat del nen o nena, que es rebel·la enfront a la classificació de conductes disruptives per a cridar l'atenció, o s'enfonsa en una inhibició i pessimisme propers o immersos en la depressió.
- Es produeixen a vegades també mecanismes compensatoris, com la inadaptació personal.
- És freqüent trobar en els nens dislèctics certs trets característics: sentiment d'inseguretat, compensat per una certa vanitat i falsa seguretat en ells mateixos, i en ocasions, tossudesia per entrar en el treball i la motivació que requereixen els tractaments.

En general la franquesa, l'explicació del seu problema, la incidència en que la seva capacitat intel·lectual és normal o superior, ajuden a crear un clima que afavoreix la intervenció del terapeuta. La dificultat està en generalitzar aqueta actitud positiva a la resta de nens i nenes, la família i l'escola.

1.4. Tipus de dislèxia.

Les investigacions dels darrers anys parlen de dislèxia com síndrome que es manifesta en múltiples formes o tipus. La majoria de les persones dislèctiques presenten algun tipus de dèficit auditiu/fonològic, visio-espacial o psicomotor. Existeixen diferents tipus de dislèxia en funció de molts diversos factors.

Es sol dir que la dislèxia presenta una simptomatologia comú, però no necessàriament acumulada, és a dir, que poden presentar-se, a mode d'aproximació, alguns dels següents símptomes:

a) En la lectura: confonen lletres, canvien síl·labes, repeteixen, supprimeixen o afegeixen lletres o paraules, inventen al llegir, comprenen malament el que llegeixen, es salten línies, no tenen entonació i ritme, es maregen o perceben moviments en les paraules o en els renglons...

b) En la visió: sembla que tenen problemes de visió/audició, però els exàmens mèdics n ho solen confirmar. Pot sorprendre notablement la seva agudesesa visual i capacitat d'observació, o tot el contrari, els falta percepció profunda i visió perifèrica; ambdós extrems tampoc solen ser detectats per exàmens mèdics.

c) En escriptura i ortografia: en les còpies o dictats realitzen inversions, omissions, substitucions o addicions en lletres o paraules. L'escriptura varia podent ser il·legible. Tenen dificultat per a entendre el que escriuen i grans dificultats per a memoritzar i automatitzar les regles ortogràfiques, més si no és en la seva llengua materna. Tenen, o la lletra molt gran o, pel contrari, molt petita. Exerceixen gran pressió amb el llapis, o escriuen tan fluix que no es pot llegir; esborren tot sovint, i no sempre el que volen esborrar...

d) Coordinació motora: tot sovint les seves etapes d'anar de quatre grapes o de caminar són anteriors o posteriors a l'habitual, o no caminen de quatre grapes. Tenen grans dificultats amb la coordinació fina i grossa (l·ligar-se els cordons, anar en bicicleta, coordinar diferents moviments, xutar o botar una pilota, etc.). El seu equilibri també es veu afectat seriosament tot sovint, confonen dreta i esquerra, a dalt i a baix, davant i darrere, els costa molt representar la figura humana en el moment habitual. Els costen els jocs que exigeixen coordinació, com els de pilota, de relleus, d'equip. Freqüentment són especialment poc hàbils en la seva vida quotidiana (xoquen amb tot, si llencen alguna cosa va a parar al lloc menys adequats, trenquen, vesen i fan mal bé tot l que tenen al voltant...).

e) Matemàtiques i comprensió del temps: compten amb els dits o són fantàstics en el càlcul mental (i incapaços de traspasar-ho després al paper), tenen dificultats amb les operacions aritmètiques, o les col·loquen malament sobre el paper els costa la comprensió dels problemes, les taules de multiplicar els poden suposar un suplici (avui les saben perfectament i demà no recorden res), tenen problemes amb l'ús del diner, no aprenen les hores (especialment amb rellotges d'agulla), els costa controlar el temps i saber el moment del dia en el qual estan, els mesos de l'any (solen trigar molt

a saber la data del seu aniversari, o el telèfon dels seus pares), tenen dificultats en les tasques seqüencials (més d'una ordre o més d'una operació...).

f) Situació a l'espai: a part d'algunes que ja s'han comentat, es perden amb molta freqüència, si bé a vegades són capaços de recordar llocs pels que han passat una sola vegada.

1.5. Patologies associades.

La dislèxia té una sèrie de patologies associades com:

- els trastorns de l'atenció.
- els trastorns de l'atenció amb hiperactivitat.
- la hiperactivitat.
- la hipoactivitat.
- l'afàsia
- la disfàsia.
- la discalcúlia.
- la dispràxia.
- els trastorns del comportament.
- els trastorns emocionals secundaris, en especial la depressió.

2. PAUTES A DONAR A LA FAMÍLIA.

2.1 El paper dels pares en el tractament de la dislèxia

Moltes vegades, en el nostre sistema educatiu es dona per descomptat que la responsabilitat de l'ensenyament recau sobre el professor més que sobre els pares. En el cas dels nens dislèxics, sol recaure sobre l'especialista (psicòleg, pedagog, logopeda, professor especialitzat). Aquesta èmfasi en la labor del professor no és adequada, ja que els pares poden ser i de fet són en ocasions per pròpia iniciativa, una font d'ajuda important per als seus fills.

El paper més important que han de complir els pares de nens dislèxics potser sigui el de suport emocional i social. El nen ha de saber que els seus pares comprenen la naturalesa dels seus problemes d'aprenentatge. Això requerirà freqüentment

l'haver de donar al nen algun tipus d'explicació sobre les seves dificultats dislèxiques. El missatge important que cal comunicar és que tots els implicats saben que el nen no és estúpid i que potser ha hagut d'esforçar-se molt més en el seu treball per a arribar a el seu nivell actual de lectura i escriptura.

També és important comunicar-li que se li seguirà volent, encara que no pugui anar especialment bé en el col·legi. Cal evitar que l'ansietat dels pares augmenti els problemes del nen, augmentant la seva ansietat i preocupació generant dificultats emocionals secundàries.

Els pares (i tots els quals es relacionen amb ell o ella) deuen deixar molt clar al nen que pot tenir èxit, ja que si el nen "sap" que no pot tenir èxit, perquè així l'hi fan sentir les persones importants del seu entorn, el nen té por a intentar-lo i por per fracassar, sense tot just adonar-se. Això complica la tasca del especialista.

L'èxit pot implicar una considerable quantitat de treball, però se li fa veure que es comprèn el seu problema i ell va a rebre una ajuda específica a fi que pugui superar-lo.

Irònicament, són de vegades els pares que han tingut dificultats similars i que han sofert molt en l'escola són els quals tendeixen a exercir una pressió major, aconseguint una fi diametralment oposada al pretès. Convé que admetin la seva preocupació i compartir amb el nen els problemes que van tenir. Això li fa al nen sentir-se més normal.

És totalment inadequat i inútil comparar en sentit desfavorable al nen dislèxic amb un nen sense problemes. Això succeeix especialment si el nen que va bé en el col·legi és més petit que el qual té el problema. Convé recordar que ambdós són distints i que el dislèxic té les seves qualitats. La rivalitats fomentades entre germans poden acabar malament..

És important desenvolupar l'autoestima a tot els nivells. Pot fer-se dispensant al nen consideració positiva incondicional, especialment quan se sent decaigut o fracassat. És fonamental avaluar-lo amb el seu propi nivell, esforç i rendiment. La dificultat és no passar a la sobreprotecció, al "tot val". Però la guia és tenir clara l'escala de valors en la que es desembolica el nen, la situació de partida, l'esforç realitzat.

Altra cosa a tenir en compte són les dificultats pràctiques associades amb la dislèxia: confusions amb les hores del dia, equivocacions respecte del lloc on es col·loquen les coses, tendència al desordre, distracció, malaptesa en ocasions, dificultat en el compliment de les instruccions (sinó se li donen molt clares i concretes i s'asseguren que les ha comprès). Tot això exigeix una bona dosi de paciència, però és

tan important com comprendre les dificultats mateixes de l'aprenentatge del llenguatge escrit.

Els pares poden tenir en ocasions un paper directe d'ensenyants. Això depèn en bona mesura del tipus de relació que faig entre pares i fills. De vegades és completament impossible i fins a desaconsellable que els pares ajudin als seus fills. La situació es torna en ocasions en tan carregada d'ansietat que els pares o el nen perden la calma, s'empipen i les condicions d'un aprenentatge amb èxit i de reforç positiu sistemàtic, es tornen inassolibles.

2.2. El paper de la família.

El nostre sistema educatiu dóna per suposat que la responsabilitat de l'ensenyament recau sobre el professor més que sobre els pares; i en el cas dels nens dislèctics, se sol derivar cap a l'especialista (psicòleg, pedagog, logopeda o professor especialitzat). Això no és així, ja que sense el suport directe de la família, serà molt difícil que l'alumne surti endavant.

El paper més important que tenen que complir els pares dels nens dislèctics potser sigui el suport emocional i social. També és important comunicar-li que se li continuarà estimant, tot i que pot anar especialment bé a l'escola. Tot i que és molt difícil, s'ha d'evitar que l'ansietat dels pares augmenti els problemes del nen incrementant la seva angoixa i preocupació i generant dificultats emocionals secundàries.

Els pares (i tots els que es relacionen amb ell o ella) han de deixar molt clar al nen que pot tenir èxit, ja que si el nen "sap" que no el pot tenir (perquè així li fan sentir les persones importants del seu entorn) tindrà por a intentar-ho; i com en la profecia que s'auto-compleix, fa per fracassar, sense adonar-se. Això complica la tasca de l'especialista.

És important desenvolupar l'autoestima a tots els nivells. Pot fer-se dispensant al nen consideració positiva incondicional, en especial quan es sent fracassat. És fonamental avaluar-lo en el seu propi nivell, esforç i rendiment. La dificultat radica en no passar a la sobreprotecció, al "tot s'hi val". Però la guia és tenir clara l'escala de valors en la qual es desenvolupa el nen, la situació de partida, l'esforç realitzat.

Un altre aspecte a tenir en compte són les dificultats pràctiques associades amb la dislèxia: confusions amb les hores del dia, equivocacions respecte al lloc on es col·loquen les coses, tendència al desordre, facilitat per a distreure's, dificultat en el compliment de les instruccions, etc. Totes elles són conductes que per sí poden acabar amb els nervis més templats, només la informació precisa del que significa i implica la dislèxia els podrà ajudar a portar la seva vida diària. Quan comprendran què pot i què no pot fer en cada moment podran relaxar-se i atendre'l en el que més li convingui. Amb el dislèctic s'ha d'aprendre a conviure.

A més, els pares poden tenir en ocasions un paper directe dels ensenyants. Això depèn en bona mesura del tipus de relació que hagi entre pares i fills i el tipus de formació acadèmica de cadascú.

En aquest punt, i tot i que cada estructura familiar és particular, i l'ideal és que ambdós progenitors comparteixin la càrrega de les tasques amb el dislèctic; no obstant, i sense ànim de generalitzar, s'hauria de mencionar dues realitats força comuns:

- La persona que sol encarregar-se directament dels deures i que s'implica més a fons: aquesta persona pot sentir-se desbordada pel sobreesforç i els escassos resultats que obté.
- El progenitor també dislèctic, que, a més de sentir-se culpable per haver-li transmès la seva càrrega genètica tot i que ho intenti, es veu incapaç de col·laborar amb les tasques escolars, per la pròpia fòbia mai superada que els hi té, causada per haver-les patit al llarg de la infància.

Per ajudar en aquestes dues situacions, si és possible, es recomana buscar-li al nen un professor de suport, per a alliberar a aquet pare de la immensa càrrega que porta, almenys algun dia a la setmana.

Un consell que pot resultar més útil del que aparentment sembla és l'aprenentatge, per part dels pares, de tècniques naturals de relaxació. Fer-les amb el nen, a més d'eliminar-li a ell l'ansietat, cosa molt comuna en els dislèctics, ajudarà també als pares a compartir moments molt íntims amb el fill, a la vegada que els proporciona també a ells la tranquil·litat.

En tot cas, ha de prendre's el temps necessari per a escoltar al nen. S'haurien d'aprofitar els moments tranquils per a donar-los l'oportunitat d'explicar el succeït aquest dia o per a fer-nos partícip del que els preocupa. Compartir els problemes amb algú que escolta amb simpatia fa que semblin molt menys greus.

Siguin els pares, sigui el professor de suport, **la seva tasca consistirà a:**

- Ajudar-li a organitzar l'ordre del treball a desenvolupar (començar amb les assignatures de dificultat superior, després les més senzilles per a ell i, finalment, les més mecàniques). Tenir sempre en compte:
 - El que és per al dia següent i el que no.
 - Les tasques que en els següents dies no es podran fer per causa de les extrescolars.
 - Els exàmens programats (mai es poden deixar per al darrer dia, perquè no tenen memòria a curt termini).
 - Les tasques de llarga durada (lectura de llibres, treballs, etc.).
- Deixar-li sol en el que pugui fer de manera autònoma, però estar al seu costat en el que no. Tenen que saber que estem allà, per si ens necessita.
- Quan el nen està esgotat, i és evident que no pot més, agafar-li el llapis i continuar escrivint (ell ens dicta i nosaltres transcrivim). A tot això se li coneix com "fer de secretari".
- Quan ni així doni resultat, posar una nota al professor que, prèviament informat del problema, tindrà que acceptar la nostra decisió de terminar amb els deures del dia.
- No dubtar de posar notes justificatives quan alguna tasca és inassequible per a ell (lectures llargues en poc temps, copiar lliçons, copiar reiterativament paraules errònies, etc.) o, si sabem que portarà conseqüències indesitjades, fer-se-les directament nosaltres.
- Llegir amb ell els llibres i altres tasques que li han donat, o llegir-se'ls directament. És important que aprengui i se n'assabenti del que llegeix, per tant hauria que explicar-li el significat de les paraules noves i el que està pensant en el text.
- Si resulta massa complicat utilitzar diccionaris i agendes convencionals o si perd massa temps, haurà que explorar i ensenyar-li a utilitzar instruments electrònics com les agendes electròniques i els correctors d'ortografia o els diccionaris i els calendaris informàtics.

- L'actitud dels pares ha de basar-se en el sentit comú. Si el nen fa una pregunta sobre ortografia o gramàtica quan està escrivint, se li dona la resposta i que continuï amb la seva tasca. Això també és vàlid per a les matemàtiques; els nens dislèctics sovint tenen problemes amb la memòria repetitiva. Millor donar-li la resposta si es veu que el nen sap fer el càlcul.